

CİNSİYETÇİLİĞİ

YOK
SAYMA

VAR
SAYMA

YAPMADIĞINI

tgs

ETİK GAZETECİLİK İÇİN
CİNSİYET EŞİTLİĞİ REHBERİ

CİNSİYETÇİLİĞİ **YOK**
SAYMA

YAPMADIĞINI **VAR**
SAYMA

ETİK GAZETECİLİK İÇİN CİNSİYET EŞİTLİĞİ REHBERİ

tgs

ETİK GAZETECİLİK İÇİN CİNSİYET EŞİTLİĞİ REHBERİ

Türkiye Gazeteciler Sendikası

Adres: Türk Ocağı Caddesi No:3 Kat 234410
Cağaloğlu / İstanbul

Telefon: +90 212 514 06 94

Faks: +90 212 511 48 17

Baskı: Ezgi Matbaacılık, Sanayi Cad. Altay Sok. No:14
Yenibosna /İstanbul

Basın Gazetesinin ücretsiz ekidir.

Bu kitapçık, Avrupa Komisyonu tarafından yürütölen Avrupa Demokrasi ve İnsan Hakları (DİHAA) programının finansal desteğiyle basılmıŐtır. Yayının içeriğine ilişkin sorumluluk Türkiye Gazeteciler Sendikası'na aittir.

Kasım 2019

İÇİNDEKİLER

I. SENDİKAMIZDAN...

Bu rehber ne için ihtiyaç duyduk? **1**

II. YOK/VARSAYMADIKLARIMIZ

Haber hazırlama süreçlerinden görsel seçimine, kullandığımız dilden aldığımız görüşlere... **7**

III. TGS'DE CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Kadın ve LGBTİ+ Gazeteciler ÖRGÜTLÜ, BİRLİKTE DAHA GÜÇLÜ! **25**

IV. GÖZÜNÜZ BURADA OLSUN

Cinsiyet eşitliği ve medya üzerine hazırlanmış raporların, kılavuzların listesi **31**

Eşitsizliği yeniden üreten değil, eşitliğe dayanak olan bir habercilik... Sadece 'mümkün' değil, aynı zamanda 'vazgeçilmez'!

Cinsiyetçilik, sistematik bir sorundur. Cinsiyetçilikle mücadele de sistematik bir mücadele gerektirir. Bu mücadelede görsel ve yazılı medyaya çok kritik roller düşüyor. Cinsiyetçilikle ve ayrımcılıkla mücadelede, yaygın olarak kabul gören klişelerin, önyargıların, varsayımların asılsız olduğunu göstermek, bunların yerine “gerçekleri” ve “doğruları” koymak için medyanın çok önemli bir rolü ve görevi var. Medyanın toplumun nasıl düşündüğünü, nasıl konuştuğunu etkileme gücü olduğu açık. Cinsiyetçiliğin ve ayrımcılığın yeniden üretilmemesi için dilimizi, anlayışımızı değiştirmeye, farkındalıklarımızı artırmaya, birbirimizden ve ayrımcılığın öznesi olanların hak mücadelelerinden öğrenmeye ihtiyacımız var.

Eşitsizliği yeniden üreten değil, eşitliğe dayanak olan bir habercilik yalnızca mümkün değil, aynı zamanda vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Bu nedenle gazetecilerin öz örgütü olan Türkiye Gazeteciler Sendikası olarak, sendikal mücadelemizin bir yönünün de eşitlik mücadelesi olduğunu düşünüyor, bunun sorumluluğunu taşıyoruz.

Kılavuzumuz kadın ve LGBTİ+'lerle ilgili haberlerdeki “yok sayma” ve “varsayma”lara dikkat çekiyor, çeşitli cinsel yönelim, cinsiyet kimliklerine ilişkin hak odaklı haberciliğin nasıl mümkün olabileceğine ilişkin bir rehber sunuyor.

Habercilerin etik bir görevi de önyargıları yalnızca haberlerinde işletmemek değil, aynı zamanda yaygın olarak kabul gören önyargıların asılsız olduğunu ifade etmektir. Tam da bu nedenle bu kılavuz yalnızca “kadın ve LGBTİ+” gazeteciler için hazırlanmadı. Çünkü toplumsal cinsiyet eşitliğinin yalnızca “kadın ve LGBTİ+’ları ilgilendiren haberler” diye sınırlandırılan haberlerle ilgili olması da bir klişe ve “varsayım”... Bu kılavuzda yer alanların hepimizin, her alandaki haberin ve habercilik pratiğinin bir meselesi ve gündemi olduğunu unutmayalım. Toplumsal cinsiyet odaklı habercilik sadece içinde “kadın” veya “LGBTİ+” geçen veya kadın/ LGBTİ+ gazeteciler tarafından üretilen haberler değildir. Kadınların sadece “kadınlara değen” konulara sıkıştırıldığı, LGBTİ+’ların görmezden geldiği haber yaklaşımına karşı, her alanda yapılan her haberde toplumsal cinsiyeti “yok saymama”ya, eşitsizliği üreten eril anlatımı, klişeleri sarsacak bir dil kullanmaya, söylem ve pratikleriyle ikincilliği yeniden üreten yaygın habercilik anlayışına karşı cinsiyet eşitliğini gözetilen bir habercilik anlayışını “etik ve sorumlu gazeteciliğin vazgeçilmez bir parçası” haline getirmeye çalışıyoruz.

Hak savunucularının mücadeleleri ve deneyimleri gösteriyor ki şiddet ve nefret suçlarının özelliklerini iyi kavramak, bu suçlara karşı verilecek mücadele açısından son derece önemli. Toplumun parçası olan medya çalışanlarının bu suçlara zemin hazırlayan önyargılardan azade olduğunu söylemek ise mümkün değil.

Ancak gazeteciliğin etik kurallarını “eşitlik” ve “hak odaklılık” üzerine kurmak, kendimizi ve toplumu bu zeminde değerlendirmek, yaptığımız her haberi, çektiğimiz her fotoğrafı, görüntüyü, attığımız her başlığı, paylaştığımız her bilgiyi bu süzgeçten geçerek sunmak daha yaşanabilir bir toplumsal düzen için sorumluluklarımızı da yerine getirdiğimiz anlamına gelir.

Ne güzel ki ülkemizde kadın ve LGBTİ+'ların medyadaki görünürlüğüne ilişkin sorunlar, yaşadıkları hak ihlallerinin tespitine ilişkin çok sayıda değerli çalışma var. Elinizdeki bu kılavuzu hazırlarken yararlandığımız bu değerli çalışmalara bizim katkımız ise “cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten ve meşrulaştıran bir konumda olmak yerine, eşitliği sağlama, cinsiyetçi yargılarla savaşıma, ayrımcılık ve ötekileştirmeyi yok etme noktasında sorumluluk alan, hak odaklı bir gazeteciliğin” mesleğin etik bir sorumluluğu olarak kabul edilmesi olacaktır.

Biliyoruz ki; gazetecinin işi sadece “görünenin/olayın aktarımı” ile sınırlı değildir. Hemen bütün ‘şiddet’ haberlerini hem sosyolojik, hem de psikolojik bir vaka olarak irdeleyen uzman görüşlere yer vermek, şiddetin ve saldırganlığın ‘gerçek’ gerekçeleri üzerinde durmak, yasaların kadın ve LGBTİ+'ları neden korumadığını sorgulamak, kadın ve LGBTİ+ odaklı habercilikte ezberi bozmak, var olan algıyı yıkmak, toplumsal bir bilinç yaratmak da sorumlu gazeteciliğin bir gereğidir.

Ayrıca biliyoruz ki sendikamız üyesi olsun olmasın, medya alanında çalışan kadın ve LGBTİ+'lar da bu eşitsizliğin yükünü omuzlarında taşıyor, hem meslek hayatlarında hem de kişisel hayatlarında önyargıların, yok saymaların ve cinsiyetçi varsayımların hedefi haline geliyor.

Mart 2018'de TGS Kadın ve LGBTİ Komisyonu'nun 221 kadın gazeteci ile gerçekleştirdiği araştırma sonuçlarının da ortaya koyduğu gibi;

● Her 10 kadın gazeteciden 6'sı "iş hayatımda cinsiyetim nedeniyle ayrımcılığa uğradım/uğruyorum" diyor.

● Her 10 kadın gazeteciden 4'ü başarılı görülmek/takdir edilmek için erkek meslektaşlarından daha fazla çalışmak zorunda kaldığını ifade ediyor.

● Kadın gazetecilerin yaklaşık yarısı iş hayatında cinsiyeti nedeniyle en az bir kere şiddete maruz kaldığını anlatıyor.

● Hem işyerinde hem de mesleklerimizi icra ettiğimiz alanlarda kadın gazeteciler şiddet riskini daha fazla taşıyor, toplumsal ön kabuller ve toplumsal eşitsizlikler evdeki yükleri artırırken bu eşitsizliklerin yarattığı eşitsiz sonuçlar gözetilmediği için kadınlar her alanda "var olma" mücadelelerinde daha büyük engellerle karşılaşılıyor.

Kaos GL'nin "Türkiye'de Özel Sektör Çalışanı LGBTİ'lerin Durumu" araştırmasına göre LGBTİ çalışanların çoğu işyerinde gizlenmek zorunda kalıyor, kimliğini açıklayanların ise 3'te 1'i ayrımcılığa maruz kalıyor.

Biz Türkiye Gazeteciler Sendikası olarak gerek bu zamana kadar tüzüğümüzde yaptığımız değişikliklerle, gerek TGS Kadın ve LGBTİ+ Komisyonunun ön açıcı çalışmalarıyla kadın ve LGBTİ+ meslektaşlarımızın karşılaştığı eşitsizlik ve ayrımcılıklarla mücadele etmek, üyelerimizin desteklenmesi, bu eşitsizlik karşısında sendikalarını yanlarında hissetmeleri için önemli adımlar attığımızı düşünüyoruz. Elbette eksikliklerimiz de var. Bu eksiklikleri sendikal örgütlülüğümüzü güçlendirerek, birlikte güçlenerek aşacağımızı biliyoruz.

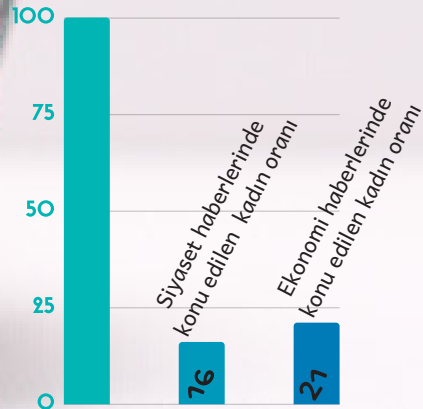
Türkiye Gazeteciler Sendikası
2019 Kasım

“Toplumsal cinsiyet odaklı habercilik” ne demek?*

- Cinsiyet çeşitliliği açısından kapsayıcı
- Kadın ve LGBTi+ hakları konusunda bilgilendirici
- Hak ihlalleri ile kazanımları takip eden ve görünür kılan
- Hak taleplerini duyuran, bunu yaparken yeni hak ihlallerine neden olmayan
- Ayrımcılıktan uzak bir habercilik...

Haberlerde görüş veren uzmanların, kanaat önderlerinin ve siyasetçilerin*

%81'i erkek
%19'u kadın

VAR SAYMA

- Genel olarak medyada kullanılan dilin ve kavramların “doğru” olduğunu varsayma, konunun öznelerine, onları temsil eden hak örgütlerine danış, sor, önerilerini ve yayınlarını takip et.
- Hangi kullanımın doğru olduğunu öğren, zaten bildiğini varsayma...

YOK SAYMA

- ÖRNEĞİN; cinsel şiddet suçlarında ‘...tecavüzcüsü’ ifadesinin çok kullanıldığını görüyoruz, dilbilgisi bakımından sorun oluşturmayan bu iyelik belirten ifade hak örgütlerince eleştiriliyor.
- Cinsel şiddet suçlarına “pedofil, sapık, cani” yakıştırmalarının birer klişe olduğunu, şiddetin çoğunlukla patolojik değil, toplumsal nedenleri olduğunu yok sayma!

ŞİDDET BİR
HASTALIK
DEĞİLDİR!

Fiziksel ya da cinsel şiddet uygulamak bir hastalık değildir, şiddet uygulayan erkekler de patolojik sorunları olan kişiler değil, aramızdan insanlar.

Şiddetin faillerini ruhsal bozukluğa sahip kişiler gibi göstermek bir yandan şiddetin kaynaklarını gizlerken, diğer yandan örneğin depresyon, şizofreni gibi ruhsal hastalık tanılarıyla yaşayanları zan altında bırakıyor.

CINNET
DEYİP
GEÇME!

"Cinnet" in, kadınları
ya da aynı anda
birden çok kişiyi
öldürenler
tarafından özellikle
başvurulan bir
bahane olduğunu
yok sayma!

Haberlerde sıklıkla failerin
"cani", "canavar" gibi sıfatlarla
yer aldığını, bu yaklaşımın şiddet
olayının, "caninin teki tarafından
gerçekleştirilmiş, tekil bir vaka"
olduğu izlenimi yarattığını
unutma!

Toplumsal Dayanışma için Psikologlar
Derneği Kadın Komisyonu diyor ki:

"Kadın cinayetleri gündelik hayatta
sıkça karşılaşılan tacizlerden,
kadınların maruz kaldığı diğer
psikolojik, ekonomik, cinsel ve fiziksel
şiddetten; ayrımcı pratiklerden uzak
ya da bağımsız değildir. Bu nedenle
de şiddeti uygulayan erkeklerin gözü
dönmüş caniler, hasta ve sapıklar,
cinnet geçirenler, yani 'öteki'
erkekler olduğunu söylemek,
ülkemizde kadına yönelik şiddetin ve
kadın cinayetlerinin varlığı boyutu
sadece azımsamaya ve yaşananları
münferitleştirmeye hizmet etmekle
kalmaz, faili yine erkekler olan diğer
şiddet biçimlerini de görünmez kılar
ve normalleştirir."

Şubat 2015

Dikkat noktası

Cinsel şiddet suçlarında “objektiflik” adına “... iddiasıyla”, “...öne sürülen” gibi kalıpları hangi bağlamda kullandığınız **ÇOK ÖNEMLİ!**

Bu kelimelerin özellikle cinsel şiddete uğradığını beyan eden kişinin cümleleri için çok kullanılması faili değil, şiddete uğrayanı “şüpheli” hale getirir.

Peki bunların yerine ne kullanabilirsiniz?

Eğer bir dava süreci varsa, “iddia edilen” demek yerine “cinsel saldırı ile suçlanan...” kalıbını da kullanabilirsiniz.*

*Daha fazla kullanım alternatifi için → Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nin “Doğru Kelimeleri Kullanmak Kılavuzu”nu inceleyebilirsiniz.

SNİK'DE
"NEDEN"İ
NEREDE
ARIYORSUN?

Haberlerde örneğin bir kadın ya da trans cinayetinin nedenine yanıt aramak için yalnızca adli tutanaklara ve polis raporlarına başvurulması ve failin ifadelerinin haberde tek verili gerçek olarak sunulması ön yargıları olumlayan bir bağlam yaratıyor.

Sadece adli tutanaklar ve polisiye kaynaklara referansla haber hazırlamak olayın insani boyutunu gölgeliyor ve cinayeti kolayca kanıksatacak sıradan bir “mesele” haline getiriyor.

hatırlayalım

Biz kadın cinayetlerini haberleştirirken, cinayeti işleyen erkeğin “akli dengesinin bozuk” olduğunu ya da bir an için “akli dengesi bozulmuş” gibi belirtiler gösterdiğini iddia ederek, bilerek ya da bilmeyerek, cinayeti meşrulaştırmış olmuyor muyuz? Biz bu haberlerimizle, kadınları katleden erkeklerin çoğunun, mahkemede haksız tahrik indiriminden yararlanmak için en sık başvurduğu söylemlerden birini, “Kendimi kaybettim, hatırlamıyorum, akli dengem bozuk” şeklindeki iddiaları, daha yargılama bile başlamadan doğru kabul etmiş olmuyor muyuz?

Sahi biz nereden biliyoruz, bu erkeklerin “cinnet getirerek” cinayet işlediğini? Biz psikolog muyuz yoksa psikiyatr mı? ...

Değerli meslektaşlarımız, Kadına yönelik ayrımcılığın, erkek şiddetinin, cinayetlerin son bulması için biz medya emekçilerine büyük sorumluluk düştüğü aşikâr. Bu ayrımcılığı, şiddeti, cinayetleri meşrulaştıran, olağanlaştıran ifadelerle haberlerimizde ve yazılarımızda yer vermekten artık vazgeçmemiz gerekiyor. “Cinnet” de bu ifadelerden biri. Sizleri bu konuda duyarlı olmaya, medyadaki bu sorunlu dili değiştirmek için birlikte mücadele etmeye çağırıyoruz.

Türkiye Gazeteciler Sendikası
Kadın Komisyonu
Aralık 2013

YOK SAYMA

- Kadına yönelik şiddet ve LGBTİ+'lara karşı nefret suçlarının, özellikle mağdur bireyler ve bu bireylerle ortak özelliklere ve deneyimlere sahip daha geniş kesimler üzerinde yaratacağı etkinin hayati sonuçları olduğunu yok sayma!
- Şiddete uğrayan kişinin ne giydiği, mesleği, hangi saatte nerede olduğu, alışkanlıkları, medeni hali, cinsiyet kimliği, cinsel yönelimi, geçmiş ilişkilerine vurgu yapmak, şiddeti "hak ettiğini" ima eden mitleri yeniden üretir! Klişelerin bu mitleri yeniden ürettiğini yok sayma!

VAR SAYMA

- Ayrımcılık, cinsiyetçilik ve nefret söylemi içinde potansiyel şiddeti de barındırır. İşlevlerinden biri de şiddetin alt yapısının hazırlanmasıdır. Klişeler, bu alt yapının en büyük harcıdır. Klişeleri kullanarak yazdığın haberin daha kolay anlaşılacağını varsayma!
- Toplumsal cinsiyet rollerini, (kişiden kişiye değişen) ahlaki değerleri bahane olarak kullanma. Mağduru, suçlu ve şiddetin sebebi / şiddeti hak etmiş gibi gösterme. Şiddete uğrayan kişinin herhangi bir hareketinin şiddeti doğurmuş olabileceğini varsayma!

Kadın ve LGBTİ cinayetleri herhangi bir adli olay değildir.

Sistemik bir suçtur.

Bir cinayetin kadın cinayeti ya da nefret cinayeti olup olmadığını anlamak için sor:

“Öldürülen kişi heteroseksüel bir erkek olsaydı aynı gerekçelerle/aynı biçimde öldürülür müydü?

Yargı süreçleri aynı biçimde ilerler miydi?”

YOK SAYMA

- Kadına yönelik şiddet suçları ve nefret söyleminin yöneldiği kişi/gruplarda bu söylemin sonucunda gelecekte de benzeri saldırılara maruz kalacağı ve şiddetin daha da artacağı konusunda bir korku oluşması doğaldır. Bu duygu, kendilerini tecrit edilmiş ve tehdit altında hissettirir. Bu korkuyu yok sayma!
- Konuyla ilgili özel bir bilgi aktarımının suça maruz kalan bakımından yeni bir tehdit oluşturmasını sağlamak etik sorumluluktur. Haberinin yeni bir hak ihlaline yol açmaması için sorumluluğun olduğunu yok sayma!

VAR SAYMA

- Şiddete, tacize ya da travmatik bir olaya maruz kalan kişinin yaşadıklarının haber olmasını isteyeceğini varsayma! Röportajlarda, şiddete maruz kalan kişinin olayı tekrar tekrar yaşamasına neden olma. Gerekirse röportajdan önce bir sosyal hizmet ya da ruh sağlığı uzmanına danış, nasıl konuşulacağını zaten bildiğini varsayma!
- Haberde fotoğraf, kimlik ismi gibi detayları kullanmadan önce haber kaynağından izin almak esastır. Seninle görüşmeyi kabul etmesinin, sorularını yanıtlamasının bunlara izin vermek anlamına geldiğini varsayma!

Özel hayat ve şiddet deneyimi gibi mahrem bilgileri, ölçülü sorularla irdele. Bu bilgileri, karşındaki kendisi isterse paylaşır, ısrarcı olma. Özellikle cinsel şiddet söz konusu olduğunda, suça maruz kalan kişilerle ilgili "mahvolmuş", "namusunu yitirmiş", "lekelenmiş", "hayatının sonuna kadar bu suçla anılacakmış" gibi imalar içeren cümlelerden ve yargılardan kaçın.

Dikkat noktası

Genellikle şiddet haberlerinde kullanılan köşeye sıkışmış, çaresiz, utanmış, yalnız görsellerin/imajların şiddetle ve ayrımcılıkla ilgili yanlış inanışları yeniden ürettiğini unutma!

Peki bunların yerine ne kullanabilirsiniz?

Suçta maruz kalanı öne çıkaran görseller yerine güçlendirici, mücadele mesajı veren, suçta maruz kalanı ve benzer suçlara maruz kalıp haberi okuyan kişileri duygusal olarak tetiklemeyecek genel görseller seçebilirsiniz.

Görsel seçerken bunları ele:

- ✘ Gözü morarmış, hırpalanmış, duvar dibine sıkıştırılmış kadın ve çocuklar, erkeğin öfkeli, yumruğunun ve bedeninin ön planda olduğu görseller...
- ✘ Fail ve mağdurun “mutlu günlerinde” birlikte çekilmiş fotoğrafları, nikah/düğün fotoğrafları...
- ✘ Burnunu havaya dikmiş F16'lar, erkeğin kadını alnından öptüğü fotoğraflar, sadece heteroseksüel çiftler, sadece erkek figürlü grafikler gibi fallik ve cinsiyet çeşitliliğini görmezden gelen görseller...

hatırlayalım

Medyanın dilini değiştirmeye kendimizden başladık...

İyi bir anne ve eş olma, biat etme, cinsel nesne gibi cinsiyetçi kalıplar, ne yazık ki hayatımızın her alanında ve her biçimde bizi sarmalamış durumda. Medyada cinsiyetçi söylem de, başta kadın gazetecilerin hem çalıştığı alanda hem de bu yoz düzen karşısında bir savaşımla halinde olduğu sorunlardan biri.

Biz de Türkiye Gazeteciler Sendikası (TGS) Kadın Komisyonu olarak duyarlı olduğumuz bu alanda ilk atölye çalışmamızı başlattık ve “Medyanın eril, cinsiyetçi dilini değiştirmek için önce kendimizden başlıyoruz” diyerek TGS binasında bir araya geldik.

Medyada cinsiyetçi söylem ve kadınların medyada temsil biçimlerini önce yazar- akademisyen Hülya Uğur Tanrıöver’in sunumuyla dinledik, ardından medyada kadın hak ihlallerini tartıştık, kendi eksikliklerimizi de konuşarak elbette. Kadın hakları ihlallerinin en çok da çektiğimiz haber fotoğraflarında çok somut biçimde kendini gösterdiğine değindik. Ama sadece kadınları “cinsel nesne”, geleneksel rollerde “iyi anne-eş” veya kadına şiddet haberlerinde “kurban” olarak sunan haber ve fotoğrafların kullanılmasının tek sorun olmadığını da fark etmiş olduk. “Simgesel yok edilme”, yani örneğin bir meslek birliğinin toplantısı ya da kongresinin haber fotoğrafını çekerken, objektif sırf erkeklerin olduğu yana da çevrilebilir, kadınların olduğu yana da. Örneğin 100 işçinin buluşmasında 98 erkek, 2 kadın işçi olabilir. Burada o iki kadın işçiyi haberde nasıl konumlandıracağınıza bağlı mesele. “Objektifin arkasındaki ‘göz- anlayış- ideoloji’... Eğer kadın haklarına duyarlı bir gazetecilik yapıyorsanız, tercihiniz haberlere eşlik eden fotoğraflarda kadınların da görüleceği açılar kullanmaktır. “Çünkü bu fotoğraflar, kadınların hayatın her alanında ‘doğal’ olarak temsil edilmesine de katkıda bulunacaktır” diyor Hülya Uğur Tanrıöver.

Kadınların erkeklerle eşit olarak hayatın her alanında var olmalarına engel olan, onların bu şekilde temsil edilmesine olanak vermeyen bir başka gazetecilik anlayışı, ideoloji vardır ki, işte tam da buna karşı mücadele etmekte kararlı TGS Kadın Komisyonu ve bundan sonra cinsiyetçi medya diline ve bu yöndeki iktidar politikalarına karşı çalışmalarını da sürdürecektir.

TGS Kadın ve LGBTİ Komisyonu, Ocak 2014

YOK SAYMA

● Kadına yönelik şiddet ve nefret suçları gerektiği şekilde incelenip kovuşturulmadığında, bu durum başkalarının da benzeri suçları işlemesini teşvik edecek şekilde faillerin cezасız kalmasına, şiddet olaylarının artmasına neden olur. Yalnızca olayları anlatmakla yetinme, inceleme-kovuşturma süreçlerinin takipçisi ol, adaletin sağlanması noktasında etkini yok sayma!

Türkiye’de konuyla ilgili mevzuatı öğren, dünya örnekleriyle karşılaştır, konuyla ilgili dünyada olumlu ve olumsuz düzenlemeleri bil, olumlu düzenlemelere dikkat çek, talep oluşturacak bir dil kullan...

Görüş al, hak örgütlerine olayı değerlendirtirken bu toplumsal boyuta ilişkin sorular sor...

Şiddeti sanki olay anında oradaymışsın gibi betimleyen bir anlatım kullanma.

Bu haber yazım tarzının, saldırgan bizzat kaleme almış gibi tınladığını unutma.

hatırlayalım

Medyanın, anlamın toplumsal inşasında ideolojik bir işlevi olduğunu biliyoruz. Bu bağlamda normalleştirme, kayıtsızlaştırma, dramatisasyon, özdeşleştirme suretiyle medya özellikle ahlak ağırlıklı kültürel kodlar ön plana çıkararak kendi gündemini yaratmakta. Diğer yandan medya da, kadın katli veya namus bahanesiyle işlenen cinayetlerde devletin ideolojik aygıtı olarak bu şiddeti onaylıyor, sıradanlaştırıyor hatta bu cinayetleri bir toplumsal olay değil de adli bir vaka olarak mor göz, kırık kaburga vs. türü fiziksel şiddeti ön plana çıkaran habercilik yapıyor. Nefret söylemleriyle şiddeti tekrar üreten, cinayeti işleyeni adeta haklı çıkaran, şiddeti normalleştiren ve meşrulaştıran medya, kadını ve kadın cinayetlerini ne yazık ki sansasyonel biçimde cinayetin magazin yönüne odaklanarak vermekte. Burada kamunun bilme hakkına hizmet sunan türden değil, kamunun merakını gıcıklayacak türden haber başlıkları ve gereksiz ayrıntılara yer verilmekte. Biz gerek toplum, gerek medya olarak Guy Debord'un "Gösteri Toplumu" kehanetine uygun biçimde bu vahşeti fazlasıyla tepkisiz ve belki de biraz fazlasıyla "röntgenci" bir üslupla izleyip aktarıyoruz. Ölüme-ölüye-ölü yakınlarına saygı rafa kaldırıldı, adeta "kamera hakkı" "ölme hakkı"nın önüne geçti diyebiliriz... Medya iktidarın ideolojik aygıtı olarak, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten ve meşrulaştıran bir araç olmak yerine, kadın hakları odaklı ve toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetten bir mücadele alanı ve aracına dönüşmelidir.

Prof. Dr. Yasemin Giritli İnceoğlu
İletişim Akademisyeni

YOK SAYMA

- Kadına yönelik şiddet ve nefret suçlarında bu suçların çoğunlukla gruplar değil de bireyler tarafından işleniyor olması söz konusu suçun toplumsal boyutunun gözden kaçmasına neden oluyor. Suçun toplumsallığını yok sayma...

VAR SAYMA

- Faili tek başına öne çıkaran her haber, sorunun toplumsal ve siyasi bir çözüme ulaşmasına değil, linç kültürünün beslenmesine hizmet eder. Faile yönelik hak ihlallerinin “önemsiz” olduğunu varsayma! Sistemik bir sorunun, tek bir faile yönelmiş öfke haline gelmesine sebep olma.

Dikkat noktası

Cinayete “şok”, cinsel şiddete “iğrenç eylem”, çocuk istismarı davasına “utanç davası” ifadelerini kullanma. Bu yaklaşım, sistemik olan şiddeti sanki istisnaysa gibi gösterir, bazı vakaları toplum nezdinde öne çıkarırken diğerlerini görünmez kılar. Bu şekilde şiddeti de normalleştirir çünkü “şok cinayet” olmayan cinayetler, toplumsal tepki görmez.

Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk
Bildirgesinden:

"Gazeteci başta barş, demokrasi, insan hakları olmak üzere insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, din, dil, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlılığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını veya inançsızlığını doğrudan saldırı konusu yapamaz."

YOK SAYMA

● Kadına yönelik şiddet ve nefret suçları konusunda yasal mevzuatın/özel yasaların olması, böyle yasalar çıkarılması tek başına yeterli değil. Şiddet ve nefret suçlarına ilişkin verilerin toplanması, bunların kamuoyu ile paylaşılması konusunda haberlerinin çok önemli olduğunu yok sayma!

● Verilerin devlet tarafından tutulması, analiz edilmesi ve önleyici düzenlemeler yapılması gerekir. Devletten bilgi talep etmenin, veri tutulmuyorsa bunu yazmanın ve uygulamadaki eksiklikleri ve hak mücadelesi veren örgütlerin taleplerini yazmanın önemini yok sayma!

VAR SAYMA

● Haberlerinde yasaların neleri içerdiğini, ne anlama geldiğini, insanları nasıl etkileyeceğini, toplumsal sorunlara nasıl çözümler sunacağını, değişikliğe giden süreci, bu dönüşümü sağlayan toplumsal mücadeleyi anlatmayı unutma. Bunların haberin ana unsurları olmadığını varsayma!

Şiddet, ayrımcılık ve nefret suçlarına yönelik verilerin resmi olarak toplanmadığı ve kamuoyuyla paylaşılmadığı ülkelerde, habercilerin hazırladığı haberler verilerin toplanmasının en yaygın yöntemidir.

HABERİNE BAK, KAÇ TİK ATABİLİYORSUN?

- Haberimde haber öznelerini yargılayacak, rencide edecek bir unsur yok.
- Toplumsal ön yargıları besleyen bir unsur yok.
- Yaşananları olduğundan daha dramatik hale getiren ya da komikleştiren bir unsur yok.
- Şiddeti tüm ayrıntılarıyla, yol gösterecek biçimde betimleyen unsurlar yok.
- Şiddete uğrayanın kimliğini (yaşam biçimini, özelliklerini vs.), şiddeti uygulayanın kimliğinin önüne geçirmedim.
- Haberi okuyan ve benzer şiddet biçimlerine maruz kalan bir kişinin duygusal olarak tetiklenmesine, travmasının tekrarlanmasına yol açacak görselleştirme, betimleme yok.
- Haberimde haklar konusunda bilgilendirici ve hak ihlallerine karşı yol gösterici unsurlar var.
- Haberime konu olan olayın tekil örnek olmadığını, sistematik bir sorunun parçası olduğunu ortaya koyabildiğim bir veriye/ uzman görüşüne/ araştırmaya yer verdim.

YOK SAYMA

- Haberin içeriği ile hiç ilgisi olmadığı halde kişilerin cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin belirtilmesinin de ayrımcılık olduğunu yok sayma!

VAR SAYMA

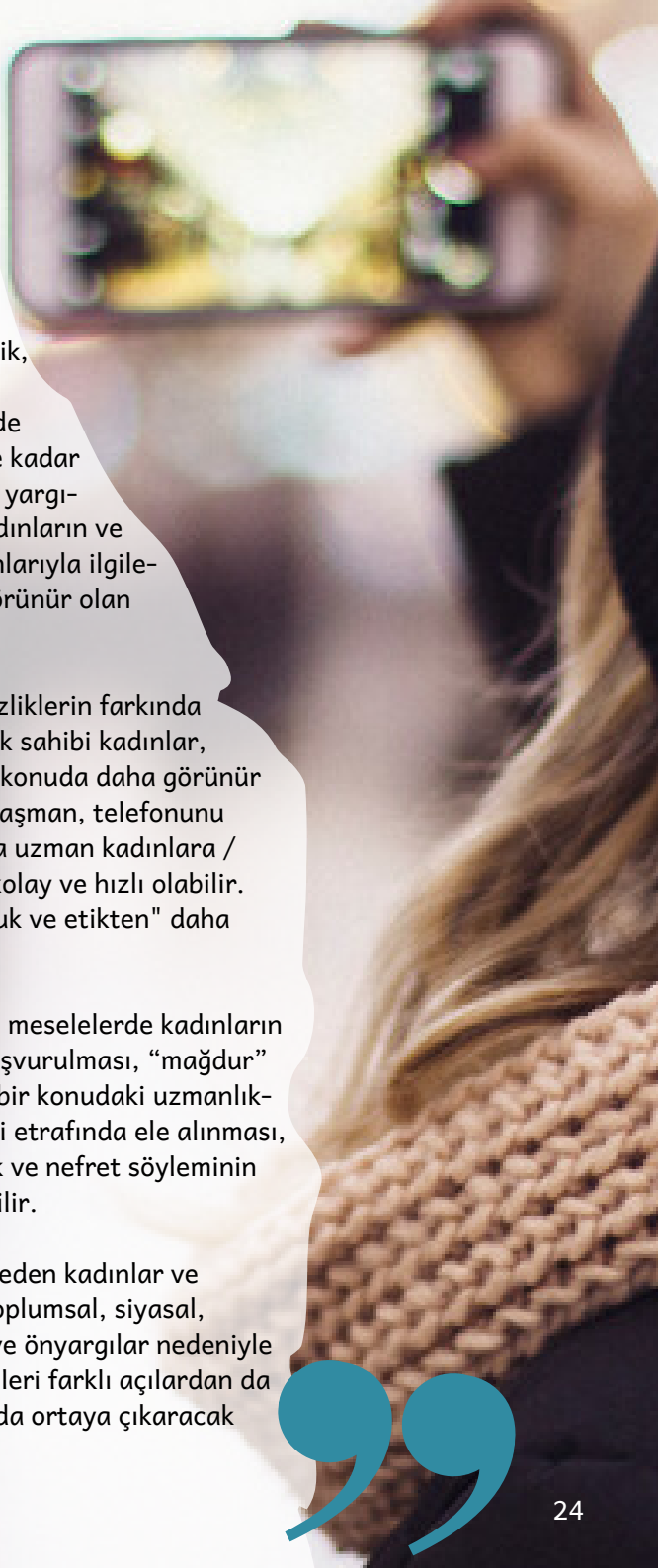
- Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği tanımlamalarının bir bireyin mesleğini niteleyen sıfatlar olabileceğini varsayma! “Gey öğretmen”, “travesti şarkıcı” gibi ifadeler ayrımcılık içerir.
- Kişinin dış görünüşünden cinsiyet kimliğini çıkarabileceğini var sayma! Habere doğrudan ilgisi olmayan durumlarda cinsiyet kimliği vurgusu yapma.

Ayrımcılık ve nefretin mekanizması

unutma

- Kadın ve LGBTİ'lerin salt cinsellik, suç ve travma içeren haberlerle özdeşleştirilmeleri, bu haberlerde kullanılan dil ne olursa olsun, ne kadar özenli olursa olsun başka tür ön yargıların tekrarına hizmet eder. Kadınların ve LGBTİ'lerin “sadece kendi sorunlarıyla ilgilenen ve bu sorunlar üzerinden görünür olan insanlar” olmadığını unutma...
- Haber kaynağını seçerken eşitsizliklerin farkında ol. Unutma, her konuda uzmanlık sahibi kadınlar, LGBTİ+'lar da var. Erkekler her konuda daha görünür olduğu için, erkek bir uzmana ulaşman, telefonunu bulman, görüş alman, bu konuda uzman kadınlara / LGBTİ+'lara ulaşmandan daha kolay ve hızlı olabilir. Kolay ve hızlı olmasının "doğruluk ve etikten" daha önemli olmadığını unutma .
- Toplumun bütününe ilgilendiren meselelerde kadınların ve LGBTİ+'ların kanaatlerine başvurulması, “mağdur” kimlikleriyle değil, örneğin belli bir konudaki uzmanlıkları, deneyimleri, bilgi birikimleri etrafında ele alınması, medyada cinsiyetçilik, ayrımcılık ve nefret söyleminin yeniden üretilmesine engel olabilir.
- Haber değeri taşıyan her gelişmeden kadınlar ve LGBTİ+'lar da etkilenir, hatta toplumsal, siyasal, kültürel, ekonomik eşitsizlikler ve önyargılar nedeniyle kimi gelişmeler kadın ve LGBTİ+'leri farklı açılardan da etkiler! Habere bu farklı açılırları da ortaya çıkaracak şekilde bak!

Kadın ve LGBTİ+ Gazeteciler ÖRGÜTLÜ, BİRLİKTE DAHA GÜÇLÜ!

Kadın ve LGBTİ+ işçi ve emekçilerin yaşadıkları sorunları, şiddeti ve ayrımcılığı yok sayan, özgün sorunları ele almayan, onlara ilişkin çözüm üretmeyen bir emek mücadelesinin eksiklikle malul olduğu açık. Bu anlayışın değişmesi için, kadın ve LGBTİ+ işçi ve emekçilerin sendika yönetimlerinde, karar mekanizmalarında etkin bir şekilde yer alması, sendikal mücadeleye tam katılımı için pozitif ayrımcılık tedbirlerinin alınması; tüm sendika tüzüklerinin cinsiyetçi, ayrımcı ifadelerden arındırılması gerekiyor. Sendikalar, toplumsal cinsiyet eşitliğini temel ilke ve amaçları arasına alarak, kadınların sendikalarda yaşadığı ayrımcılığa ve erkek şiddetine karşı mücadeleyi görev bilmeli ve tüm çalışmalarında bu temel ilkeyi göz önünde bulundurmalı. Sendikaların toplu sözleşme ve örgütlenme politikalarının yanı sıra cinsiyet eşitliği politikaları da olmalı. Bu durum, yoğun ayrımcılığa ve şiddete maruz bırakılan genç, yaşlı, engelli, göçmen işçiler için de geçerli.

Özgün koşulları ve talepleri olan işçilerin, yaşadıkları her türlü ayrımcılığa ve şiddete karşı hakları için sendikalarda örgütlü mücadele yürütmeleri amacıyla pozitif ayrımcılık tedbirlerinin alınması, sendikalarda gerekli mekanizmaların kurulması büyük önem taşıyor.

Biz, Türkiye Gazeteciler Sendikası olarak üyelerimizin yaşadığı her türlü eşitsizlik, ayrımcılık ve şiddete karşı gerekli mekanizmalar kurmak için şu adımları attık:

TGS TÜZÜĞÜNDE EŞİTLİK MEKANİZMALARI

- Sendikamız 21-22 Aralık 2013 tarihinde gerçekleştirdiği 20. Olağan Genel Kurulu'nda aldığı kararlarla Türk-İş içinde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığına karşı adım atan ilk sendika oldu.
- Kadın, genç, yaşlı, göçmen, engelli, LGBTİ işçiler gibi dezavantajlı grupların sendika içinde eşit temsiline sağlanması ve işyerlerinde yaşadıkları sorunların görünür kılınması için pozitif ayrımcı tedbirler alınması kararı alındı.
- “Kadının beyanı esastır” ilkesini tüzüğüne koyan ikinci işçi sendikası Türkiye Gazeteciler Sendikası oldu.
- TGS Kadın ve LGBTİ Komisyonu ve kurulacak diğer komisyonlar tüzük güvencesine kavuştu.
- Tüzüğün “Sendikanın amacı” başlıklı ikinci maddesinin ikinci fıkrası şu şekilde değiştirildi:

“TGS, dil, din, mezhep, ırk, renk, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, felsefi inanç ve siyasal düşünce ayrımı yapmadan işçilerin sınıf bilinci ve emeğin çıkarları doğrultusunda bütünleşmesi için mücadele eder.”

● İkinci maddeye ayrıca şu ek hükümler konuldu:

“TGS, tüm sendikal çalışmalarda tabanın söz ve karar sahibi olmasını, kadın-erkek eşitliği başta olmak üzere her türlü eşitliği, demokrasinin ve demokratik hukuk düzeninin her alanda sağlanmasını ve korunmasını temel ilke sayar.”

“TGS, cinsiyet eşitliğine dayalı demokrasinin inşası için evde ve çalışma hayatının her alanında, örgütlü olduğu işyerlerinde, sendikanın iç işleyişinde, sendika yönetiminde, sendikal çalışmalarda, toplu sözleşmelerde kadın-erkek eşitliğini esas alır, bunların gereğini yerine getirir. İşçilerin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden ötürü ayrımcılığa uğramalarına, işe alınmamlarına, işten atılmalarına engel olmak için çaba sarf eder, bunun için toplu sözleşmelerde gerekli önlemlerin yer almasını sağlar. Kadına yönelik her türlü şiddete (taciz, tecavüz, dayak, mobbing vb.) ve ayrımcılığa karşı mücadele eder ve politika üretir. Bu politikaların uygulanmasını sağlar. Bu politikalar uygulanırken ortaya çıkan anlaşmazlıklarda belirleyici oy kadınların oyudur.”

“Sendikanın her organında, tüm karar mekanizmalarında, genel kurul, çalışma grupları ve komisyonlarda, delege seçimlerinde kadınların azami temsiliyeti için çaba gösterilir.”

- Tüzüğün “Sendikanın yetki ve faaliyetleri” başlıklı üçüncü maddesine de şu eklemeler yapıldı:

“Çocuk işçiliğinin önlenmesi için mücadele etmek; kadın, genç, yaşlı, engelli, göçmen ve LGBTİ işçilerin sorunlarının çözüme ulaştırılması için çaba sarf etmek, ayrımcılığa uğrayan bu işçilerin sorunlarının çözüme ulaştırılmasını sağlamak için pozitif ayrımcı önlemler alıp hayata geçirilmesini sağlamak, dünya ve ülke sorunlarına, çalışma yaşamına, ayrımcılığa uğrayan işçilerin (kadın, genç,yaşlı, engelli, LGBTİ, göçmen) kendilerine özgü sorunlarına ve sendikal çalışmalara ilişkin bilimsel araştırmalar yapmak, bunun için komisyonlar kurmak.”

- Tüzüğün, Sendika Disiplin Kurulu ve Şube Disiplin Kurulu’nun faaliyetlerini düzenleyen 23’üncü ve 35’inci maddelerine ise şu ifadeler eklendi:

“Kadınlara yönelik şikâyetlerde, kadının beyanı esastır, karşı taraf aksini ispatla yükümlüdür. Kadına yönelik şiddet vakaları ivedilikle sonuçlandırılır ve kadının kimliği ile yaşadıkları, isteği dışında, iç ve dış kamuoyuyla paylaşılmaz.”

- Sendikamız, 9 Ekim 2016 tarihinde gerçekleştirdiği 21. Olağan Genel Kurulu'nda oybirliğiyle aldığı kararlarla 'cinsiyetçilik ve nefret diline mücadele'yi önüne görev olarak koydu:

CİNSİYETÇİLİK VE NEFRET DİLİNE KARŞI MÜCADELE:

Kadına ve LGBTİ bireylere yönelik ayrımcı söylemler hayatın her alanında devam ederken sendikamız cinsiyet ayrımcılığının, ayrımcı dilin ve şiddetin karşısında durur. 21. Olağan Genel Kurulumuz, kadınlara ve LGBTİ bireylere yönelik ayrımcı ve nefret içerikli söylemlerin kabul edilemez olduğunu belirtir, medyadaki cinsiyetçi dile ve nefret söylemine karşı mücadeleyi temel ilkeleri arasında gördüğünü bir kez daha vurgular.

- Sendikamızın 5 Ekim 2019 tarihinde gerçekleştirdiği 22. Olağan Genel Kurulu'nda oybirliğiyle aldığı kararlarla iki başlıkta somut mücadele gündemleri oluşturuldu: 'Cam Tavan Karşıtı Mücadele' ve 'Kadın ve LGBTİ Odaklı Habercilik için Sendikal Mücadele.'

CAM TAVAN KARŞITI MÜCADELE:

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2019 verilerine göre, gazete ve dergilerin yayın bölümünde 24 bin 52 erkeğe karşılık, 16 bin 292 kadın çalışıyor. TGS Kadın ve LGBTİ Komisyonu'nun 2018'de ülke çapında yaptığı anket, kadınların sektörden uzaklaştırıldığını, mobbing ve psikolojik baskılar nedeniyle istifa etmek zorunda kaldıklarını gösteriyor. Ayrıca kadınlar sırf kadın oldukları için yönetici pozisyonlara gelmeleri

engellendiğinden mesleklerini bırakıyor. Tüzüğüyle “kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasını temel ilke” sayan TGS’nin 22. Olağan Genel Kurulu;

- İşyerlerinde kadın çalışanların desteklenmesi,
- Meslekte kalmalarını sağlayacak olanakların sağlanması,
- Medyada yönetici pozisyonlara gelmelerinin teşvik edilmesi,
- Sendika organlarında kadın temsilinin artırılması için mücadele yürütülmesini benimser.

KADIN VE LGBTİ ODAKLI HABERCİLİK İÇİN SENDİKAL MÜCADELE:

Kadına yönelik şiddet raporlarına göre her ay 20’den fazla kadın, erkekler tarafından öldürülüyor. Ancak medyanın geniş bir kesimi haberi tıklatma amacıyla gazetecilik kurallarını çiğneyen başlıklar kullanıyor. Etik haberciliğin kadına yönelik şiddete engel olabileceği bilincini yerleştirmek ve cinsiyetçi dili düzeltmek de Sendika’nın görevleri arasındadır.

“Kadına yönelik her türlü şiddet ve ayrımcılığa karşı mücadele”yi tüzüğünde bulunduran TGS’nin 22. Olağan Genel Kurulu; medya çalışanlarıyla kadın-LGBTİ odaklı habercilik atölyeleri yapılmasını ve eğitici materyallerin hazırlanmasını yeni oluşacak yönetimin öncelikle ele almasını bekler.

GÖZÜNÜZ BURADA OLSUN!

Elinizdeki bu rehberi hazırlarken bu konuda uzman gazeteci, akademisyen, hak örgütü ve meslek örgütlerinin büyük bir titizlikle yaptığı çalışmalardan faydalandık. Etik bir gazetecilik için farklı vurguları, dikkat noktaları olan bu çalışmaları, yararlanacağınızı umduğumuz bir kaynakça olarak paylaşıyoruz:

www.haberdetoplumsalcinsiyet.org

Toplumsal Cinsiyet Odaklı Habercilik Elkitabı; hazırlayan: Çiçek Tahaoğlu, Elif Akgül, IPS İletişim Vakfı Yayınları, Haziran 2018

Doğru Kelimeleri Kullanmak: Cinsel Şiddet Üzerine Haber Oluşturmak Kılavuzu; hazırlayan: Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, Nisan 2017

Türkiye medyasında kadınların temsili: Gazete ve internet haberciliği Raporu, hazırlayan: Feyza Akınerdem, Hrant Dink Vakfı Medyada Nefret Söylemini İzleme Çalışması, Aralık 2016

Toplumsal Cinsiyet Eşitlikçi Haber Kılavuzu, hazırlayan: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Kadın Komisyonu, Mart 2016

Medyada LGBTİ'lere Yönelik Nefret Söylemi Broşürü, hazırlayan: Yıldız Tar, Umut Güner, KAOS GL ve Pembe Hayat Nefret Etme Projesi

KAOS GL Muhabirleri ve Medya Çalışanları İçin LGBT Kılavuzu, hazırlayan: Umut Güner, KAOS GL Derneği

Trans Kadın Cinayeti Haberlerinde Ayrımcı Söylem Raporu, hazırlayan: Burak Demiryakan, Pınar Ensari, Hrant Dink Vakfı Medyada Nefret Söylemini İzleme Çalışması, Ekim 2017

Resource Kit For Gender- Ethical Journalism and Media House Policy: Book 1, Conceptual Issues, hazırlayan: Sarah Macharia, Pamela Morinière, International Federation of Journalists- IFJ and the World Association for Christian Communication WACC, 2012

Reporting on Rape and Sexual Violence, a Media Toolkit for Local and National Journalists to Better Media Coverage, hazırlayan: Claudia Garcia-Rojas, Chicago Taskforce on Violence Against Girls & Young Women

National Sexual Violence Resource Center
www.nsvrc.org/sexual-violence-reporting-tools

Getting the Balance Right: Gender Equality in Journalism, hazırlayan: International Federation of Journalists IFJ, 2009

Gasteler Bizi Söyler: Medyada Transfobik ve Homofobik Nefret Söylemi Raporu 2016 (Nefret, Kalıp Yargı ve Görünmezlik Duvarı), hazırlayan: Kaos GL & Pembe Hayat

Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar kitabı, hazırlayan: Mahmut Çınar, Hrant Dink Vakfı, Aralık 2013

Gazeteci Kadınların Yaşadığı Cinsiyet Ayrımcılığı ve Şiddet Araştırması, hazırlayan: Türkiye Gazeteciler Sendikası Kadın ve LGBTİ Komisyonu, Mart 2018

Kadın Gazetecilerin Şiddet Deneyim Grubu Paylaşımları Raporu, hazırlayan: Türkiye Gazeteciler Sendikası Kadın ve LGBTİ Komisyonu, Mart 2019

+90 212 514 06 94

Türk Ocağı Caddesi
No:3 Kat 2
34410 Cağaloğlu /
İstanbul

www.tgs.org.tr

tgs@tgs.org.tr

gazetecilersendikasi

@TGS_org_tr

tgsistanbul

gazetecilersendikasi

TÜRKİYE GAZETECİLER SENDİKASI

“

**BİZE
ULAŞIN**

”

10 Temmuz 1952’de kurulan Türkiye Gazeteciler Sendikası, bugün 1450 üyesinin ekonomik ve sosyal haklarını savunurken, medya özgürlüğü için de mücadele ediyor. Yaptığı toplu sözleşmelerle sektörde maaş ortalamasını yükselten örgüt, medya çalışanlarına hukuki danışmanlık, psikolojik destek ve mesleki eğitim hizmeti sunuyor.

Eşitsizliği yeniden üreten değil, eşitliğe dayanak olan bir habercilik yalnızca mümkün değil, aynı zamanda vazgeçilmez bir ihtiyaç!

Gazetecilerin öz örgütü olan Türkiye Gazeteciler Sendikası olarak, sendikal mücadelemizin bir yönünün de eşitlik mücadelesi olduğunu düşünüyor, bunun sorumluluğunu taşıyoruz.

Bu kılavuzu hazırlarken yararlandığımız değerli çalışmalara bizim katkımız, "cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten ve meşrulaştıran bir konumda olmak yerine, tüm mekanizmalarıyla eşitliği sağlama, cinsiyetçi yargılarla savaşma, ayrımcılık ve ötekileştirmeyi yok etme noktasında sorumluluk alan" sendikal mücadelenin önemine dikkat çekmek olacaktır.

Gücümüzü eşitlikle, eşitliği örgütlülüğümüzle kazanacağız!

TÜRKİYE GAZETECİLER SENDİKASI
www.tgs.org.tr